

Filosofie a popularizace

Filosofie se liší od věd mj. také svým vztahem k veřejnosti. Cílem vědecké popularizace není udělat z laiků odborníky (byť na nižší úrovni), tj. naučit laiky odborné práci, nýbrž předvést výsledky vědecké práce. Nejde jen o to, že sama vědecká práce je příliš náročná a že i uvedení do vědeckých metodik vyžaduje vynaložení velkého úsilí jak ze strany vysoce kvalifikovaných odborníků, tak ze strany jejich žáků; odborník si téměř zakládá na tom, že do jeho vlastní práce nemůže laik vidět a že do ní tedy ani nemá mluvit, nýbrž že má jen naslouchat. Má to v sobě něco za starých praktik „zasvěcení“, iniciace, když studenti skládají zkoušky a pak jsou veřejně uznáni za schopné vědecky pracovat. Ve filosofii se tomu má jinak, i když některým filosofům je ona zvláštní zasvěcenost do odbornosti tak imponuje, že se pokoušejí vědu napodobovat (a někteří dokonce měli za to, že filosofie se musí stát odbornou vědou a osvojit si vše, co k tomu náleží). Skutečnému („opravdovému“) filosofovi nestačí, aby oslovil a přesvědčil své kolegy, on chce oslovit a přesvědčit všechny. Ty případy, kdy se filosofové chovali jako mágové a vůbec vyšší nebo aspoň zvláštní a vybrané osoby a kdy mluvili jako věštcí, jsou v dosavadních dějinách vcelku výjimkou a vždycky představovali jakousi provokaci na nepravém místě. Rádl má asi pravdu, že v dějinách lze rozpoznat jakousi postupující tendenci filosofů a filosofie „zlidovět“, jak tomu říká, tj. vždy znovu se pokoušet oslovit „laiky“, lidi sice dosti chytré, ale „neučené“, a to proto, že ze zkušenosti se poznalo, že lidé myšlenkově už nějak preformovaní nejsou dost dobře přesvědčitelní. Změna ve způsobu myšlení a smýšlení v širší veřejnosti měla téměř vždy generační formu. To vedlo a vede filosofy k tomu, aby se především obraceli ne na své kolegy, nýbrž na mládež, na žáky, na studenty. Proto také vliv filosofů, pokud se vůbec dostaví v širším měřítku, roste až koncem jejich života, ale spíše až po jejich smrti. Někdy dokonce začíná sílit až několik desetiletí po jejich smrti. Tedy co z toho ve srovnání s vědami vyplývá? Vědec musí na prvním místě přesvědčit své kolegy, a proto pro něho popularizace zůstává až na druhém místě; filosof ví, že své kolegy může přesvědčit jen velmi těžko, přichází-li s novou myšlenkou, a to ze stejného důvodu, jako nemůže přesvědčit širší veřejnost, totiž pro převažující konzervativismus starších lidí. A proto se obrací k inteligentním a vnímavým mladým lidem, kterým tak ukazuje jiné perspektivy než akademická věda a akademická filosofie. Zájem mladých lidí o takové filosofy je pak zároveň znamením, že stoupá sterilnost oficiální filosofie a oficiální vědy.

(Písek, 030801-1.)